

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف
ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد
موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان
تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات
به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۲/ رجب المرجب/ ۱۴۴۷ هـ، ق مطابق ۱۲/ جدی/ ۱۴۰۴ هـ، ش

اعمالی که در زمین فسادهای گوناگون می آفریند و مانع پیشرفت جامعه میگردد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي هدانا للإسلام، وجعلنا من أهله وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله، ونشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، ونشهد أن محمداً عبده ورسوله أرسله الله بالهدى ودين الحق، وعلى آله وأصحابه وسلم تسليماً كثيراً، أما بعد:
قال الله سبحانه وتعالى: { وَمَنْ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ * وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ } [البقرة: ۲۰۴-۲۰۵]
حضور محترم و گرانقدر!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

گناهان و جرایم به دو نوع تقسیم می شوند: یک نوع آن گناهانی است که تنها سبب تباهی فرد می گردد و اثر آن منحصر به خود فرد است؛ و نوع دوم آن گناهان و جرایمی است که هم باعث تباهی فرد می شود و هم موجب تباهی جامعه می گردد و هم در جامعه انواع فسادها را به وجود می آورد و مانع پیشرفت جامعه می شود.
اعمال و گناهانی که در جامعه انواع فسادها را به وجود می آورند و به فرد و جامعه هر دو زیان می رسانند، بسیار اند که برخی نمونه های آن به شرح ذیل است:

۱- کفر و نفاق:

کفر و نفاق گناهی است که هم فرد را تباه می کند و هم در جامعه سبب انواع مختلف فسادها می گردد.

کفر و نفاق سرچشمه همه گناهان و فسادها است. کسی که به الله تعالی ایمان ندارد، حلال و حرام، جایز و ناجایز، نیک و بد نزد او همه یکسان است. برای کافر و منافق، فساد در زمین، شراب نوشیدن، کشتن انسان، دزدی و خوردن مال دیگران هیچ تفاوتی ندارد. به همین دلیل الله تعالی کفار و منافقان را مفسد معرفی کرده است. الله جل جلاله می فرماید: (الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) [البقرة: (۲۷)]

ترجمه: همان کسانی که عهد الله را پس از بستن آن می شکنند و آنچه را الله دستور به پیوستن آن داده است قطع کرده و در زمین فساد میکنند ایشان زیان کاران اند.

وجه استدلال: الله تعالى در آیه مبارکه فوق، کفر و نفاق را فساد نامیده است؛ زیرا کفر و نفاق منشأ همه فسادها است. همچنان الله تعالى می فرماید که کفار و منافقان در زمین مفسد هستند؛ زیرا آنان دیگران را به کفر دعوت می کنند و مردم را به کفر تشویق می نمایند و مردم را از ایمان بازمی دارند و مؤمنان را مورد تمسخر قرار می دهند و صلۀ رحم را قطع می کنند؛ همان صلۀ رحمی که نظام و اصلاح جامعه به آن وابسته است.

در آیه مبارکه دیگری الله جل جلاله می فرماید: (وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا) (الأعراف: ۸۵)

ترجمه: و در زمین بعد از اصلاح آن فساد نکنید، این هدایات به شما خیر و بهتر است اگر مؤمن هستید.

الله تعالى فرموده است: در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید؛ یعنی پس از برپا شدن شریعت در زمین کفر نورزید و پس از برپایی عدالت، ظلم نکنید.

در این آیه مبارکه، واژه «فساد» شامل هر نوع گناه می شود، چه بزرگ باشد و چه کوچک. کفر و نفاق، بزرگ ترین فساد است و از عوامل اصلی فساد در زمین به شمار می رود.

به همین دلیل پیامبر صلی الله علیه و سلم به ابو درداء رضی الله عنه چنین فرمودند: (لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا وَإِنْ قُطِّعَتْ وَحُرِّقَتْ) سنن ابن ماجه (۲/ ۱۳۳۹)، الأدب المفرد للبخاري (ص: ۴)

ترجمه: با الله تعالى هیچ چیزی را شریک قرار نده؛ هرچند که قطعه قطعه شوی یا سوزانده شوی.

همچنین نفاق و منافقت در زمین فسادها را به وجود می آورد. انجام نفاق و منافقت در زمین باعث پیدایش انواع فسادها می شود و مانع پیشرفت جامعه اسلامی می گردد.

نفاق و منافقت عملی زشت است که در زمین فسادها و اعمال ناپسند فراوانی را به وجود می آورد؛ مانند دروغ گفتن، فریب و نیرنگ، سوگندهای ناحق، پخش کردن خبرهای شکست مسلمانان، گرفتار ساختن مسلمانان به جنگ ها، دامن زدن به جنگ و ناامنی در جامعه، وعده خلافی، و فتنه انگیزی در زمین و بسیاری فسادهای دیگر. به همین سبب الله تعالى به منافقان فرمود که در زمین فساد نکنید.

۲-انجام گناهان و جرایم:

انجام دادن گناهان در زمین باعث به وجود آمدن فسادها می شود و مانع پیشرفت جامعه می گردد.

الله جل جلاله می فرماید: (وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا) (الأعراف: ۸۵) ترجمه: و در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید.

وجه استدلال: یعنی شما با انجام گناهان در زمین، فساد به وجود نیاورید؛ زیرا گناهان سبب فساد در زمین می شوند و هرگاه انجام گناهان در زمین افزایش یابد، الله تعالى قحطی و خشکسالی را بر مردم نازل می کند.

امام سمرقندی رحمه الله در تفسیر این آیه نوشته است: (یعنی لا تعملوا فی الأرض بالمعاصی بعد ما بین الله تعالی طریق الحق). بحر العلوم - موافق للمطبوع (۱/ ۵۴۶)

یعنی: در زمین مرتکب گناهان نشوید، پس از آن که الله تعالی راه حق را بیان کرد.

همچنین الله تعالی فرموده است که بهشت جای کسانی است که در زمین گناه نمی کنند؛ طوریکه الله تعالی میفرماید: (تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) القصص: (۸۳)

ترجمه: آن سرای آخرت را برای کسانی قرار می دهیم که در زمین خواهان برتری جویی و فساد نیستند، و سرانجام نیک از آن پرهیزگاران است.

وجه استدلال: الله تعالی فرموده است: که این بهشت را به کسانی می دهیم که در زمین اراده تکبر و فساد ندارند. مفسران گفته اند که مراد از «فساد» گناهان است؛ یعنی ما بهشت را به کسانی می دهیم که هیچ اراده ای برای انجام دادن گناه راه ندارند.

امام طبری رحمه الله نوشته است: (يقول: ولا ظلم الناس بغير حق، ولا عمل بمعاصي الله فيها). تفسیر الطبري (۱۹/ ۶۳۷)

ترجمه: نه بر مردم به ناحق ستم کرده اند و نه در زمین مرتکب گناهان الهی شده اند.

به سبب گناهان، انواع فسادها در زمین پدید می آید؛ مانند فساد در آب ها، فساد در هوا، و فساد در کشت و زراعت. الله جل جلاله فرموده است: (ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) الروم: (۴۱)

ترجمه: فساد در خشکی و دریا به سبب آنچه دست های مردم به دست آورده ظاهر شد، تا الله برخی از نتیجه اعمالشان را به آنان بپشاند، باشد که بازگردند.

وجه استدلال: مراد از فساد در زمین، شرها و درد هایی است که الله تعالی به سبب گناهان بندگان بر جامعه نازل می کند؛ چنان که برخی از علمای سلف گفته اند: (كلما أحدثتم ذنبا أحدث الله لكم من سلطانه عقوبة)

ترجمه: هرگاه شما گناهی پدید آورید، الله تعالی به سبب آن برای شما عذابی از جانب قدرت خویش پدید می آورد.

در این آیه مبارکه، مراد از فساد گناهان است؛ چنان که الله جل جلاله می فرماید: (لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا) الروم: (۴۱)

امام ابو العالیه رحمه الله می فرماید: هر کسی که در زمین گناه کند، در حقیقت در زمین فساد کرده است؛ زیرا صلاح زمین و آسمان به اطاعت (الله) است. تفسیر ابن کثیر / دار الفکر (۳/ ۵۲۷)

همچنین انجام گناهان در زمین سبب خشکسالی و زلزله می شود و برکت از زمین برداشته می شود.

به سبب گناهان، در دل انسان ناآرامی و تنگی به وجود می‌آید، و به سبب گناهان، حتی حیوانات و چارپایان نیز بر گناهکار و مجرم لعنت می‌فرستند؛ چنان که امام مجاهد رحمه الله می‌گوید: (إِنَّ الْبَهَائِمَ تَلْعَنُ عَصَاةَ بَنِي آدَمَ إِذَا أَشَدَّتْ السَّنَةُ وَأَمْسَكَ الْمَطَرُ، وتقول: هذا بشؤم معصية ابن آدم). ترجمه: به راستی حیوانات بر گناهکاران بنی آدم لعنت می‌فرستند، هنگامی که خشکسالی شدت یابد و باران قطع شود، و می‌گویند: این (بدبختی) به سبب گناه بنی آدم است. و به سبب گناهان، بنده در پیشگاه الله تعالی خوار و سبک می‌شود.

همچنین انجام دادن گناهان در زمین باعث ناامنی و بی‌نظمی در جامعه می‌گردد. امنیت نعمتی از نعمت‌های الله تعالی است که همه مردم در هر زمان به آن نیاز دارند؛ اما هنگامی که گناهان در زمین زیاد شود، امنیت جامعه از میان می‌رود و آشفتگی پدید می‌آید.

برهم زدن امنیت، ترساندن مردم با سلاح، پخش گفتارهای فاسد در جامعه، و بی‌احترامی به امیران و علمای خود، مانع پیشرفت جامعه می‌شود و جامعه را ضعیف می‌گرداند و از جهان عقب می‌اندازد.

۳- سرکشی و نافرمانی از حکم و فرمان ولی‌الأمر، حاکم و امیر: نافرمانی از ولی‌الأمر، حاکم و امیر شرعی، عملی ناپسند است که باعث هرج و مرج در زمین و آشفتگی جامعه می‌شود.

نافرمانی از امیر، سبب بی‌ثباتی در زمین و مانع پیشرفت جامعه می‌گردد و بی‌نظمی در جامعه افزایش می‌یابد. به همین دلیل الله تعالی ما را امر کرده است که از ولی‌الأمر، پادشاه و امیر خود اطاعت کنیم و فرموده است: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ) النساء: (۵۹)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید، الله را اطاعت کنید و پیامبر را اطاعت نمایید و صاحبان امر از میان خودتان را نیز اطاعت کنید. پذیرفتن فرمان‌ها، دستورهای و رهنمودهای ولی‌الأمر و اطاعت از او، از اصول مهم اسلام به‌شمار می‌رود.

گردن نهادن به حکم و فرمان امیر مسلمانان، جامعه را از آشوب و اختلاف حفظ می‌کند؛ و اگر از امام، امیر و حاکم نافرمانی شود، انواع فسادها در جامعه پدید می‌آید. در جامعه امنیت از میان می‌رود، زورمندان اموال ضعیفان را غارت می‌کنند، عدالت از بین می‌رود و مردم دست به هر نوع جرمی می‌زنند.

از همین رو رسول الله صلی الله علیه و سلم نیز به اطاعت و پیروی از ولی‌الأمر فرمان داده است. در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ اسْتَعْمَلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَبِيئَةً». البخاري (۵۲/۱۸)

ترجمه: از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود: بشنوید و اطاعت کنید، هرچند بر شما غلامی حبشی گماشته شود که سرش مانند دانه کشمش باشد. یعنی حتی اگر امیر شما غلامی حبشی با ظاهری ناپسند و چهره‌ای نامطلوب باشد.

در حدیث شریف دیگری آمده است: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ». صحيح البخاري (۵۴/۱۸)

ترجمه: از حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت است که گفت: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: شنیدن و اطاعت (از سلطان و امیر) بر هر مسلمان واجب است، چه آن فرمان را دوست داشته باشد و چه نداشته باشد؛ تا زمانی که به معصیت و گناه فرمان داده نشود، و هرگاه به معصیت دستور داده شد، نه شنیدن است و نه اطاعتی.

اطاعت نکردن از سلطان و ولیّ الأمر، سبب پدید آمدن فسادهای گوناگون می شود و جامعه را از پیشرفت باز می دارد؛ زیرا وجود سلطان عادل برای ملت و امت، رحمتی بزرگ است و نافرمانی از اوامر ولیّ الأمر و سلطان، راه را برای بغاوت و جنگ های داخلی هموار می کند و زندگی جمعی را با خطر روبه رو می سازد.

آسایش و سعادت جامعه به اطاعت از سلطان وابسته است و یاری و همکاری با ولیّ الأمر، زمینه ساز تقویت جامعه و گشودن راه فعالیت های آبادانی و رفاه می گردد.

از آن جا که اطاعت و پیروی از سلطان و ولیّ الأمر برای پیشرفت زندگی اجتماعی بسیار ضروری است، کسانی که با امام و سلطان بیعت ندارند، مرگ آنان همانند مرگ جاهلیت است. در حدیث شریف آمده است: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ «مَنْ خَلَعَ يَدًا مِنْ طَاعَةِ لِقَى اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا حُجَّةَ لَهُ وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً». صحیح مسلم (۶/۲۲)

ترجمه: عبدالله بن عمر رضی الله عنه می گوید: از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که فرمود: هرکس دست خود را از اطاعت (امام و ولیّ الأمر) بیرون بکشد، روز قیامت الله تعالی را در حالی ملاقات می کند که هیچ حجتی برای او نخواهد بود؛ و هرکس بمیرد در حالی که بیعت امام بر گردن او نباشد، به مرگ جاهلیت مرده است.

امام ابن رجب رحمه الله می گوید: (وأما السمع والطاعة لولاة أمور المسلمين ففيها سعادة الدنيا وبها تنتظم مصالح العباد في معاشهم وبها يستعينون على إظهار دينهم وطاعة ربهم)، جامع العلوم والحکم (ص: ۲۶۲)

ترجمه: شنیدن و اطاعت از والیان امور مسلمانان، مایه سعادت دنیا است؛ و با اطاعت از سلطان و ولیّ الأمر، مصالح بندگان در امور دنیوی سامان می یابد و به وسیله اطاعت از سلطان، بر اظهار دین و اطاعت پروردگار یاری گرفته می شود.

از آن جا که سرکشی از فرمان ولیّ الأمر موضوعی بسیار مهم و اساسی است، علمای کرام آن را در کتاب های عقاید نیز ذکر کرده اند.

۴- ایجاد اختلاف، نزاع و ناهماهنگی: ایجاد نفاق، اختلاف و ناهماهنگی در میان مردم، کاری حرام و ناپسند است که باعث تخریب جامعه می شود و وحدت و همبستگی را از میان می برد. به سبب ناهماهنگی، نزاع و اختلاف، انواع گوناگون فسادها در جامعه پدید می آید. از همین رو الله تعالی ما را به وحدت و یکپارچگی فرمان داده و از تفرقه نهی کرده است: (وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا) آل عمران: (۱۰۳)

ترجمه: و همگی به ریسمان الله چنگ زنید و پراکنده نشوید.

الله تعالی ما را به وحدت و همبستگی امر کرده و از تفرقه بازداشته است؛ زیرا ناهماهنگی سبب پیدایش انواع فسادها در زمین می‌شود، و در جامعه‌ای که وحدت و یکپارچگی وجود نداشته باشد، قدرت، همکاری، یاری متقابل و نصرت الهی نیز وجود نخواهد داشت.

ناهماهنگی و اختلاف، جای وحدت و همدلی را در جامعه می‌گیرد و جامعه را با شکست و ناکامی روبه‌رو می‌سازد و هیبت و عظمت آن را از میان می‌برد؛ چنان که الله تعالی فرموده است: (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَازَعُوا فَعْتَاشُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (الأنفال: ۳۶)

ترجمه: و الله و پیامبرش را اطاعت کنید و نزاع نکنید که سست می‌شوید و قدرت و شوکت شما از میان می‌رود، و صبر پیشه کنید که الله با صابران است.

نزاع و اختلاف دو زیان بزرگ دارد: یکی این که شما دچار شکست می‌شوید، و دیگر این که دولت و اقتدار از میان می‌رود و نیروی شما نابود می‌شود.

در صورت ناهماهنگی و تفرقه، جامعه نمی‌تواند پیشرفت کند؛ زیرا جامعه زمانی به پیشرفت دست می‌یابد که میان افراد آن وحدت و همبستگی وجود داشته باشد.

ناهماهنگی و اختلاف در جامعه باعث بی‌اعتمادی می‌شود، قدرت جامعه را از بین می‌برد و زمینه‌ساز جنگ‌ها و درگیری‌ها می‌گردد.

۵- حِرَابَه و راهزنی: حِرَابَه و قطع الطريق جرمی است که به سبب آن انواع فسادها در جامعه پدید می‌آید و مانع پیشرفت جامعه می‌گردد.

حِرَابَه و راهزنی جرمی است که جامعه را با تهدید روبه‌رو می‌سازد، در میان مردم ترس و وحشت ایجاد می‌کند، امنیت جامعه را سلب می‌نماید، جان و مال مردم غارت می‌شود و بیم و هراس در جامعه افزایش می‌یابد. در حِرَابَه معمولاً سه نوع عمل انجام می‌شود: ایجاد ترس و وحشت در راه‌ها، گرفتن اموال مردم با زور و تهدید، و کشتن انسان‌ها.

حِرَابَه و قطع الطريق عملی بسیار زشت است که در آن انسان‌ها به ناحق کشته می‌شوند، اموال مسلمانان به ناحق غارت می‌گردد و ناامنی در راه‌ها گسترش می‌یابد. از همین رو حِرَابَه از گناهان کبیره است که الله تعالی برای آن حدّ شرعی تعیین کرده است.

از آن جا که زیان‌های حِرَابَه بسیار زیاد است، الله تعالی برای آن مجازات سختی مقرر نموده و می‌فرماید: (إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ) المائدة: (۳۳) ترجمه: جز این نیست که سزای آنانیکه با الله و رسول او به جنگ می‌خیزند و در زمین برای

فساد سعی می‌ورزند این است که کشته شوند، اگر نفس بی گناه را قتل کرده باشند یا به دار آویخته شوند اگر قتل و غارت کرده باشند یا از زمین وطن تبعید شوند این سزا ذلت و رسوائی برای آنها در دنیاست و در آخرت هم برای شان عذاب بزرگ خواهد بود.

۶- گسترش دادن منکرات و دعوت مردم به سوی آن: نشر منکرات و فحشا در جامعه و دعوت مردم به منکرات، گناهی است که به سبب آن فسادهای دیگری در جامعه پدید می‌آید و جامعه از پیشرفت بازمی‌ماند؛ زیرا هرگاه منکرات در جامعه افزایش یابد و دعوت آشکار به فحشا امری عادی شمرده شود، عذاب الله جل جلاله بر چنین جامعه‌ای نازل می‌شود و جامعه را به سوی زوال می‌کشاند. از همین رو الله تعالی فرموده است: (فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُو بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ) هود: (۱۱۶)

ترجمه: پس چرا در قرن‌های پیش از شما صاحبان فضل نبودند که مردم را از فساد در زمین نهی میکردند؟ مگر اندکی بودند از کسانی که از میان آنها نجاتشان دادیم.

یعنی چرا در قرن‌های گذشته، افراد خردمند، باعزم و دیندار وجود نداشتند که مردم را از منکرات منع میکردند؟ سپس ما کسانی را که مرتکب منکرات می‌شدند هلاک کردیم، و تنها گروه اندکی را نجات دادیم؛ و این اندک همان کسانی بودند که از منکرات جلوگیری می‌کردند.

و در این آیه مبارکه، زشتی و نکوهش کسانی بیان شده است که مردم را از منکرات باز نمی‌داشتند، و در مقابل، ستایش کسانی آمده است که از منکرات جلوگیری می‌کردند. در بخشی از یک حدیث آمده است: قَالَ أَبُو بَكْرٍ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ «مَا مِنْ قَوْمٍ يَعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي ثُمَّ يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا ثُمَّ لَا يُغَيِّرُوا إِلَّا يَوْشِكُ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ بِعِقَابٍ». سنن ابی داود (۲۱۴/۴)

ترجمه: حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه گفت: از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که فرمود: هیچ قومی نیست که در میان آنان گناه انجام داده شود و آنان توانایی جلوگیری از آن را داشته باشند، ولی باز هم جلوگیری نکنند، مگر این که نزدیک است الله تعالی همه آنان را به عذابی فراگیر گرفتار سازد.

۷- برانگیختن جنگ‌ها، درگیری‌ها و فتنه‌ها در زمین: دامن زدن به جنگ‌ها و برپا کردن فتنه‌ها در زمین، باعث پدید آمدن انواع فسادها در جامعه می‌شود و مانع پیشرفت جامعه می‌گردد.

از آیات قرآن دانسته می‌شود که دامن زدن به جنگ و برانگیختن فتنه‌ها از کارهای یهود است. الله تعالی فرموده است: (كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) المائدة: (۶۴)

ترجمه: هرگاه آتش جنگ را افروختند، الله خاموش ساخت، و آنان در روی زمین به فساد می‌کوشند، و الله مفسدان را دوست ندارد. یعنی این یهود هستند که می‌کوشند در زمین فتنه برپا کنند و مردم را به جان یکدیگر بیندازند.

جنگ افروزی و ایجاد درگیری میان مردم، خود سبب پیدایش فسادهای دیگری در زمین می‌شود؛ از جمله از بین رفتن امنیت، پیدایش کینه، بغض و نفرت میان مردم، بدبینی و دشمنی، اختلاف و مخالفت، کشتن و زخمی کردن یکدیگر؛ که همه این‌ها از نتایج جنگ‌ها و درگیری‌ها در زمین است.

ظلم و تجاوز به حقوق مردم، عملی است که انواع فسادها را در جامعه به وجود می آورد و مانع پیشرفت جامعه می شود.

ظلم کردن و تجاوز به حقوق مردم کاری بسیار ناروا و حرام است، و جامعه ای که بر پایه ظلم بنا شود و حقوق مردم در آن پایمال گردد، هرگز به پیشرفت دست نخواهد یافت؛ زیرا ظلم و تجاوز به حقوق مردم، در دل مظلوم روحیه انتقام را ایجاد می کند. در جامعه ای که ظلم وجود داشته باشد، اختلاف، بدبینی میان مردم و روحیه انتقام جویی زنده خواهد بود. الله جل جلاله فرموده است: (الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ * فَاكْثَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ) الفجر: (۱۱-۱۲) ترجمه: این سه قوم همان کسانی بودند که در شهرها سرکشی کردند؛ پس در آن شهرها فساد بیشتر کردند.

وجه استدلال: معنای «طَغَوْا» تجاوز، تعدی و ظلم کردن در شهرها است، و معنای (فَاكْثَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ) این است که آنان فساد را در زمین افزایش دادند؛ یعنی در زمین سرکشی و ظلم کردند، به مردم زیان رساندند، اموال آنان را خوردند و نابود ساختند. زیرا سرکشی به انسان جرأت می دهد که به اموال مردم تجاوز کند؛ و هرگاه در جامعه ای ظلم حاکم شود و به عادت مردم تبدیل گردد، در آن جامعه هرکس به فردی که از او ضعیف تر است ظلم خواهد کرد.

از سوی دیگر، ظلم در جامعه باعث ناآرامی، کینه، بغض و دشمنی می شود. از همین رو در حدیث شریف آمده است که ظلم در روز قیامت تاریکی های سخت خواهد بود: عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ «اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحْلَوْا مَحَارِمَهُمْ». صحیح مسلم (۱۸/۸) ترجمه: از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: از ظلم پرهیزید؛ زیرا ظلم در روز قیامت تاریکی های سخت است. و از بخل پرهیزید؛ زیرا بخل کسانی را که پیش از شما بودند هلاک کرد؛ آنان را واداشت که خون یکدیگر را بریزند و محرمات را برای خود حلال بشمارند، و نیز اموال حرام دیگران را برای خود مباح بدانند.

۹- مسلط شدن کفار بر مسلمانان:

مسلط شدن کفار بر مسلمانان جرمی است که در جامعه انواع گوناگون فساد را به وجود می آورد و جامعه را از پیشرفت باز می دارد؛ زیرا هرگاه کفار بر مسلمانان مسلط شوند، در زمین فسادهای فراوانی پدید می آید؛ مانند: به شهادت رساندن مسلمانان، ویران کردن خانه ها، زخمی ساختن مردم، تجاوز به عزت و ناموس مسلمانان، غصب اموال و ذخایر مسلمانان، ایجاد نفاق و تفرقه میان مسلمانان، و جنگ انداختن یک مسلمان با مسلمان دیگر و مانند اینها. الله جل جلاله می فرماید: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ (انفال: ۷۳) ترجمه: و آنانی که کفر ورزیدند دوستان یکدیگر اند، و اگر شما این دستورا عملی نکنید وبا کفار قطع رابطه نکنید در زمین فتنه و فساد بزرگ برپا خواهد شد.

وجه استدلال: اگر شما آن وظیفه‌ای را که به آن امر شده‌اید انجام ندهید یعنی (یاری و نصرت مسلمانان) در زمین فتنه به وجود می‌آید و کفار بر شما مسلط می‌شوند و فساد بزرگی در جامعه پدید می‌آورند؛ تا جایی که عزت‌ها و اموال مسلمانان را برای خود حلال می‌شمارند و تجاوز به آن را حق مسلم خود می‌دانند.

۱۰- تأخیر کردن در ازدواج دختران و پسران:

وقتی دختر به سن بلوغ می‌رسد، عادت برخی مردم این است که برای دختر خود به دنبال خانواده‌های سرمایه‌دار می‌گردند؛ به همین سبب، دختر پس از بلوغ سال‌ها در خانه پدر می‌نشیند تا خانواده‌ای ثروتمند پیدا شود و حتی بر داماد شرط می‌گذارند که مراسم عروسی را در هتل برگزار کند.

همچنین وقتی پسران به سن جوانی می‌رسند، بدون دلیل موجه برای آنان ازدواج نمی‌کنند و گاهی منتظر می‌مانند تا پول و توان مالی پیدا کنند و هزینه‌های سنگین ازدواج را بپردازند. در نتیجه، بسیاری از دختران و پسران سال‌ها مجرد می‌مانند و این امر سبب پیدایش بی‌عفتی در جامعه می‌شود و گاهی نیز باعث فرار دختر یا پسر از خانه، و بروز اختلافات و فساد میان خانواده‌ها می‌گردد.

به همین دلیل رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده‌اند: «إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَأَنْكِحُوهُ، إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ» و در روایت دیگر به جای «کبیر» واژه «عریض» آمده است.

ترجمه: هرگاه کسی نزد شما آمد که از دین داری و اخلاق او راضی هستید، دختر (یا خواهر) خود را به نکاح او درآورید؛ و اگر چنین نکنید، در زمین فتنه پدید می‌آید و فساد بزرگ (یا گسترده) رخ می‌دهد.

اقول قولي هذا، استغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.